

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Наталія Подпрятова, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2018 році закінчила ДВНЗ «Національний гірничий університет», здобула освітньо-кваліфікаційний рівень магістра за напрямом підготовки «Екологія та охорона навколишнього середовища» та здобула кваліфікацію - еколог. У 2023 році закінчила ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» і здобула освітньо-кваліфікаційний рівень магістра зі спеціальності «Комп'ютерні науки». У 2026 році виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Екологія» на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького від «20» березня 2026 року № 16/01-05, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради

Зимарюєвої Анастасії Анатоліївни – доктора сільськогосподарських наук, доцента кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Рецензентів:

Солоненка Анатолія Миколайовича – доктора біологічних наук, професора кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Подорожного Сергія Миколайовича – кандидата біологічних наук, доцента кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Офіційних опонентів:

Грицана Юрія Івановича – доктора біологічних наук, професора, завідувача кафедри екології та охорони навколишнього середовища металургійного факультету Дніпровського державного технічного університету.

Дідюра Олега Олексійовича – кандидата біологічних наук, старшого дослідника, старшого наукового співробітника НДЛ наземної екології, лісового ґрунтознавства та рекультивациі земель НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

На засіданні «20» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки Наталії Подпрятівій

на підставі публічного захисту дисертації «Фітоіндикація екологічних режимів техноземів Нікопольського марганцеворудного басейну» за спеціальністю 101 Екологія.

Дисертацію виконано у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького, місто Запоріжжя.

Науковий керівник: Жуков Олександр Вікторович, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена необхідністю об'єктивної оцінки процесів відновлення деградованих земель в умовах інтенсивного промислового впливу та формування специфічних штучних ґрунтів, що є особливо актуальним для територій після відкритих гірничих робіт Нікопольського марганцеворудного басейну. Наукова новизна дослідження полягає у встановленні закономірностей екоморфічної та синтаксономічної організації рослинного покриву техноземів, уточненні фітоіндикаторної ролі окремих рослинних угруповань (зокрема, їх гігро-, трофо- та клімаморфної структури), а також удосконаленні інструментів оцінки антропогенної трансформації шляхом конвертації шкали гемеробності у 100-бальну систему. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості застосування розробленого й апробованого підходу фітоіндикації для оперативного, екологічно обґрунтованого та відтворюваного оцінювання успішності біологічного етапу рекультивациі порушених земель і динаміки їхньої натуралізації (через індекси гемеробності та природності) на основі структури сформованих фітоценозів.

Під час дослідження встановлені особливості екоморфічної структури рослинного покриву техноземів Нікопольського марганцеворудного басейну; отримано дані про трофність рослинних угруповань; охарактеризовано умови вологості середовища за складом рослинних угруповань, що дозволило визначити гігроморфний спектр фітоценозів техноземів; визначено тепловий режим субстратів за наявністю теплолюбних і холодостійких видів у складі фітоценозів; проаналізовано освітленість техногенних ділянок на основі розподілу світлолюбних та тіньовитривалих видів у рослинному покриві. Удосконалено та доповнено шкалу Франка і Клотца – оригінальні шкали були конвертовані шляхом обчислення напівсуми мінімальних і максимальних значень для кожного виду, а потім переведені в 100-бальну шкалу.

Наукова робота відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дисертаційна робота виконана державною мовою з дотриманням вимог щодо оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України № 40 від

12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами).

Здобувачка має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії:

1. Kunakh, O., Lisovets, O., Podpriatova, N. & Zhukov, O. Plant Community Hemeroby is a Reliable Indicator of the Dynamics of Reclamation of Lands Disturbed by Mining. *Ekológia* (Bratislava), 2024, Slovak Academy of Sciences, vol. 43 no. 1, pp. 43-53. <https://doi.org/10.2478/eko-2024-0005> (Scopus).

2. Podpriatova, N., Kunakh, O., & Zhukov, O. (2024). Which index is better for assessing the success of reclamation: Naturalness or hemeroby? *Biosystems Diversity*, 32(1), 30–42. doi:10.15421/012403 (Scopus).

3. Жуков, О., & Подпрятова, Н. (2024). Екоморфний аналіз рослинного покриву тезноземів Нікопольського марганцеворудного басейну. *Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова»*, (26), 180-192. <https://doi.org/10.53904/1682-2374/2024-26/12> (категорія «Б»).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

1) Зимароєва Анастасія Анатоліївна – доктор сільськогосподарських наук, доцент кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького – оцінка позитивна, зауважень, які б знижували науково-практичну цінність роботи немає;

2) Грицан Юрій Іванович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри екології та охорони навколишнього середовища металургійного факультету Дніпровського державного технічного університету – оцінка позитивна.

У якості зауваження зазначено, що синоптична фітосоціологічна таблиця (табл. 4.1) є змістовною, проте надмірно об'ємною; для кращого візуального сприйняття подібні масиви даних доцільно було б виносити до додатків. Зауважень, які б знижували науково-практичну цінність роботи, не виявлено;

3) Дідур Олег Олексійович – кандидат біологічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник НДЛ наземної екології, лісового ґрунтознавства та рекультивації земель НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара – оцінка позитивна.

Разом із тим, зважаючи на складність та багатогранність обраної теми, було зроблено наступні зауваження:

1. Зауваження до стилю викладення пункту "Обґрунтування вибору теми дослідження" (Вступ). Текст місцями має оглядово-реферативний характер. Автору слід чіткіше окреслити конкретний об'єкт дослідження, виокремити специфічну наукову проблему (вузьке місце) для техноземів та забезпечити логічний перехід

від загальних принципів рекультивації до власної наукової гіпотези.

2. У завданні щодо перевірки переваг індексу гемеробності варто уточнити, порівняно з якими саме екологічними показниками оцінюється ця перевага. Також доцільно конкретизувати часові межі "початкових етапів рекультивації", оскільки досліджувалися ділянки тривалої спонтанної сукцесії на біологічному етапі.

3. Наукова новизна потребує усунення надмірної деталізації стандартних методів фітоіндикації (доцільно акцентувати на закономірностях саме для марганцеворудних субстратів). Також слід уточнити ступінь універсальності використання концепції гемеробії для інших типів техноземів (вугільних, залізородних тощо).

4. Зауваження до розділу 1. Огляд літератури має переважно описовий характер. Бракує критичного порівняльного аналізу екологічних шкал та індексів стосовно умов техноземів, що створює розрив між теоретичним базисом та вибором конкретного інструментарію для вирішення завдань дисертації.

5. Зауваження до розділу 2. У цьому розділі зазначено, що класифікацію рослинності здійснювали за допомогою програми TWINSpan із посиланням на джерело [121]. Проте вказана публікація (Hill MO, Roy DB, Thompson K. *Emerobity, urbanity and ruderality: Bioindicators of disturbance and human impact. Journal of Applied Ecology* 2002;39. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2664.2002.00746.x>) присвячена індексам гемеробності та рудеральності й не містить опису алгоритмів TWINSpan, посилань або інструкцій щодо використання цього програмного забезпечення.

6. На основі аналізу Розділу 3 можна сформулювати таке головне зауваження: На відміну від екоморфичної структури, яка деталізована за типами субстратів, таксономічний склад рослинності подано узагальнено. Рекомендується диференціювати показники таксономічної структури за типами субстратів для глибшого відображення флористичної своєрідності кожної ділянки.

7. Зауваження до розділу 4. У роботі наведено результати фітоіндикаційної оцінки кислотності з надзвичайно високою точністю (наприклад, $pH = 7,08 \pm 0,02$) (стор. 67). Оскільки фітоіндикаційні шкали є баловими та відображають певні амплітуди толерантності видів, чи вважаєте ви таку математичну точність (до сотих часток) біологічно репрезентативною? Чи не є ці цифри лише результатом статистичної обробки балів, які за своєю природою не можуть надати такої прецизійної оцінки реального показника pH?

8. Зауваження до розділу 5. При аналізі впливу типів техноземів на екологічні режими (стор. 109) варто було б уточнити формулювання. Зокрема, автор вказує на вплив типу технозему на атмосферне зволоження, континентальність, кріо- та світловий режим. Оскільки ці показники є кліматично зумовленими, субстрат може впливати лише на їх трансформацію (наприклад, на режим вологості ґрунту або температурний режим поверхні), а не на самі атмосферні процеси. На мій погляд бажано було б скоригувати ці терміни для більшої наукової точності. Разом із тим, висновок автора про вищу екологічну стабільність педоземів порівняно з

літоземами на червоно-бурих глинах є цілком науково обґрунтованим.

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний характер, спрямовані на подальше вдосконалення методологічних підходів автора, і жодним чином не знижують високу наукову та практичну цінність дисертаційного дослідження.

4) Подорожний Сергій Миколайович – кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького – оцінка позитивна.

У якості зауваження зазначено, що враховуючи широке використання в тексті великої кількості аббревіатур для екологічних шкал та факторів (Nd, fH, Rc, Sl тощо), доцільно було б навести їх окремим переліком, проте зауважень, які б знижували науково-практичну цінність роботи, немає.

5) Солоненко Анатолій Миколайович – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки, екології та садово-паркового господарства факультету природничих наук Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького – оцінка позитивна.

У якості зауваження зазначено, що у тексті роботи та висновках подекуди паралельно використовуються терміни-синоніми (наприклад, «гемеробність» та «гемеробія», «природність» та «натуральність»). У майбутніх публікаціях авторці доцільно було б більш жорстко уніфікувати термінологічний апарат дослідження, при цьому зауважень, які б знижували науково-практичну цінність роботи, немає.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Наталії Подпрятівій ступінь доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 101 Екологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Анастасія ЗИМАРОЄВА
(власне ім'я та прізвище)